

ЕФЕКТИВНІСТЬ НАДАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ОСОБАМ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Марталішвілі Л.А.
(Полтава, Україна)

Останніми роками невід'ємною частиною розвитку українського суспільства та реформування системи освіти є прагнення і рух до забезпечення рівного доступу до якісної освіти всіх дітей. У Конвенції ООН про права дитини, яка набула чинності для України 27 вересня 1991 р., визнано рівні права всіх членів суспільства «без будь-якої різниці за такими ознаками, як раса, колір шкіри, стать, релігія політичні або інші переконання, національне та соціальне походження, майновий стан, народження або інші обставини» [1, с. 3].

Актуальності набуває інклюзивна форма навчання в сучасній українській школі, що передбачає надання дитині, яка потребує корекції психофізичного розвитку, права відвідувати загальноосвітній заклад. Для цього створюється необхідне адаптоване освітнє середовище та надаються відповідні додаткові послуги, які приносять користь від її спільного навчання зі здоровими однолітками.

Проблема інклюзивної освіти перебуває в центрі уваги багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців (А. Dyson, А. Millward, С. Clarke, D. Mitchell, S. Robson, T. Loreman, Е. Андрєєва, О. Акімової, В. Бондаря, Л. Даниленко, А. Колупаєвої, А. Колупаєва, Н. Купустин, Ю. Найда, Л. Прядко, Н. Сабат, Л. Савчук, Т. Сак, М. Сварник, Н. Софій, П. Троханіс, С. Юсфін, Е. Ямбург, Є. Ярьської-Смирнової та ін.).

У дослідженнях інклюзії наявна незначна кількість праць, які стосуються проблем надання державної підтримки дітям з особливими освітніми потребами в сучасній системі освіти і перспектив їх розв'язання.

Мета статті – окреслити перспективу ефективної реалізації інклюзивної освіти в Україні через систему надання державних субвенцій, встановити чинники, що перешкоджають впровадженню та розвитку інклюзивної освіти, в тому числі фінансових та управлінських.

Уряд України запроваджує політику державної підтримки особам з особливими освітніми потребами (ООП) через Міністерство соціальної політики та Міністерство освіти і науки. Для Міністерства освіти і науки України підтримка та максимальна увага до потреб дітей з особливими освітніми потребами стала одним з пріоритетних напрямків.

Норми законодавства щодо створення умов для освіти осіб з особливими освітніми потребами містяться як в загальних, так і в спеціальних нормативно-правових актах України.

Відповідно до частини 1 статті 19 Закону України «Про освіту» [3] органи державної влади та органи місцевого самоврядування створюють умови для забезпечення прав і можливостей осіб з особливими освітніми потребами для здобуття ними освіти на всіх рівнях освіти з урахуванням їхніх індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів.

На реалізацію політики надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами Урядом України на початку 2019 року відповідно до Закону України «Про Державний бюджет України на 2019 рік» [5] за бюджетною програмою 2211220 «Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами» було заплановано **504 458,3 тис. грн.**

Головним розпорядником субвенції було МОН, розпорядниками субвенції за місцевими бюджетами – структурні підрозділи з питань освіти і науки місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, які визначаються рішенням відповідної місцевої ради про такий бюджет згідно із законодавством.

Порядок та умови надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 14.02.2017 № 88 [4].

За даними Директорату інклюзивної та позашкільної освіти МОН обсяг фактично отриманої у 2019 році субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами склав **454 405,8 тис. грн**, фактичні касові видатки за субвенцією склали **350 087,4 тис. грн**, що склало 77,1%.

Основні напрямки використання коштів, спрямованих на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами, у 2019 році:

– **353 321,2 тис. грн** розподілена між місцевими бюджетами - на підтримку особам з особливими освітніми потребами, які навчаються в інклюзивних і спеціальних класах закладів загальної середньої освіти;

– **302 336,2 тис. грн** (видатки споживання) – на оплату за проведення корекційно-розвиткових занять і придбання спеціальних засобів корекції для учнів інклюзивних класів закладів загальної середньої освіти (кількість учнів інклюзивних класів – 11903 по 25,4 тис. грн);

– **50 985,0 тис. грн** (видатки розвитку) – на придбання спеціальних засобів корекції для учнів спеціальних класів закладів загальної середньої освіти (кількість учнів спеціальних класів – 5665 по 9 тис. грн).

Перелік засобів корекції визначається місцевими органами управління у сфері освіти згідно потреби у відповідності до наказу МОН від 23.04.2018 № 414 «Про затвердження Типового переліку спеціальних засобів корекції психофізичного розвитку осіб з особливими освітніми потребами, які навчаються в інклюзивних та спеціальних класах (групах) закладів освіти» [4].

Постановою КМУ від 27 лютого 2019 р. № 129 затверджений розподіл частини субвенції у розмірі **151 137,1 тис. грн** таким чином:

– **50 052,5 тис. грн** для здійснення централізованої закупівлі ще додатково наборів методик для проведення комплексної оцінки (діагностики) розвитку дітей з особливими освітніми потребами, якими будуть оснащені усі інклюзивно-ресурсні центри (28 030,0 тис. грн), оплата за виконання бюджетних зобов'язань минулого року стосовно договору закупівлі таких наборів (21 022,5 тис. грн), обслуговування системи автоматизації роботи інклюзивно-ресурсних центрів (1 000 тис. грн, з яких видатки споживання – 850 тис. грн, видатки розвитку – 49202,5 тис. грн).

– **37 230,0 тис. грн** – на оплату за проведення корекційно-розвиткових занять і придбання спеціальних засобів корекції для вихованців інклюзивних груп закладів дошкільної освіти (кількість вихованців інклюзивних груп – 2190 по 17 тис. грн), у тому числі на видатки споживання 24090,0 тис. грн (по 11 тис. грн) та видатки розвитку 13140,0 тис. грн (по 6 тис. грн);

– **24854,6 тис. грн** (видатки розвитку) – на придбання спеціальних засобів корекції для здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти у спеціальних групах (кількість здобувачів – 1951 по 12,7 тис. грн);

– **39000,0 тис. грн** (видатки розвитку) – на оснащення кабінетів інклюзивно-ресурсних центрів, які утворені (або які планується утворити у 2019 році) та які не отримали кошти на оснащення кабінетів у 2018 році (прогнозований показник – 195 інклюзивно-ресурсних центрів по 200 тис. грн).

Цільовість та дієвість використання у 2019 році коштів субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами розглянемо за окремими напрямками.

Ресурсні кімнати у закладах загальної середньої освіти/

Ще наприкінці 2018 року регіони отримали **123 694,1 тис. грн** на придбання обладнання для оснащення ресурсних кімнат у закладах загальної середньої освіти, де

діють інклюзивні та/або спеціальні класи, насамперед в опорних закладах освіти та в закладах освіти з найбільшою кількістю учнів з особливими освітніми потребами, які навчаються в інклюзивних та/або спеціальних класах, відповідно до переліку, затвердженого Міністерством освіти і науки.

В рамках перерозподілу коштів відповідно до Розпорядження Кабінету Міністрів України від 12 грудня 2018 р. № 964-р «Про перерозподіл деяких видатків державного бюджету, передбачених Міністерству освіти і науки на 2018 рік» видатки розвитку спрямовувались на придбання в 2019 році обладнання для оснащення ресурсних кімнат у закладах загальної середньої освіти, де діють інклюзивні та/або спеціальні класи [4].

За оперативними даними Директорату інклюзивної та позашкільної освіти МОН видатки розвитку у розмірі 123,7 млн. грн. в 2019 році було використано на 93%.

Протягом 2019 року за кошти освітньої субвенції було облаштовано **1079** ресурсних кімнат; найбільша кількість у Вінницькій області – 126 ресурсних кімнат, найменша у Сумській – 2. Тернопільська область не використовувала виділених коштів з державного бюджету, втім там було облаштовано 4 ресурсні кімнати за кошти місцевих бюджетів. Кіровоградській області коштів не виділялись.

Можна відзначити, що майже всі області використали кошти освітньої субвенції більше ніж на 90%, а Київська – на 100%. Не вдалося повністю використати наданий державою фінансовий ресурс на забезпечення реальної потреби Луганській області (використано 58,5%) та Закарпатській (53,1%). Тернопільська область, як зазначалося, не використовувала субвенційних коштів зовсім.

На *рис. 1* показано обсяг затрат на облаштування однієї ресурсної кімнати в ЗЗСО в різних областях.

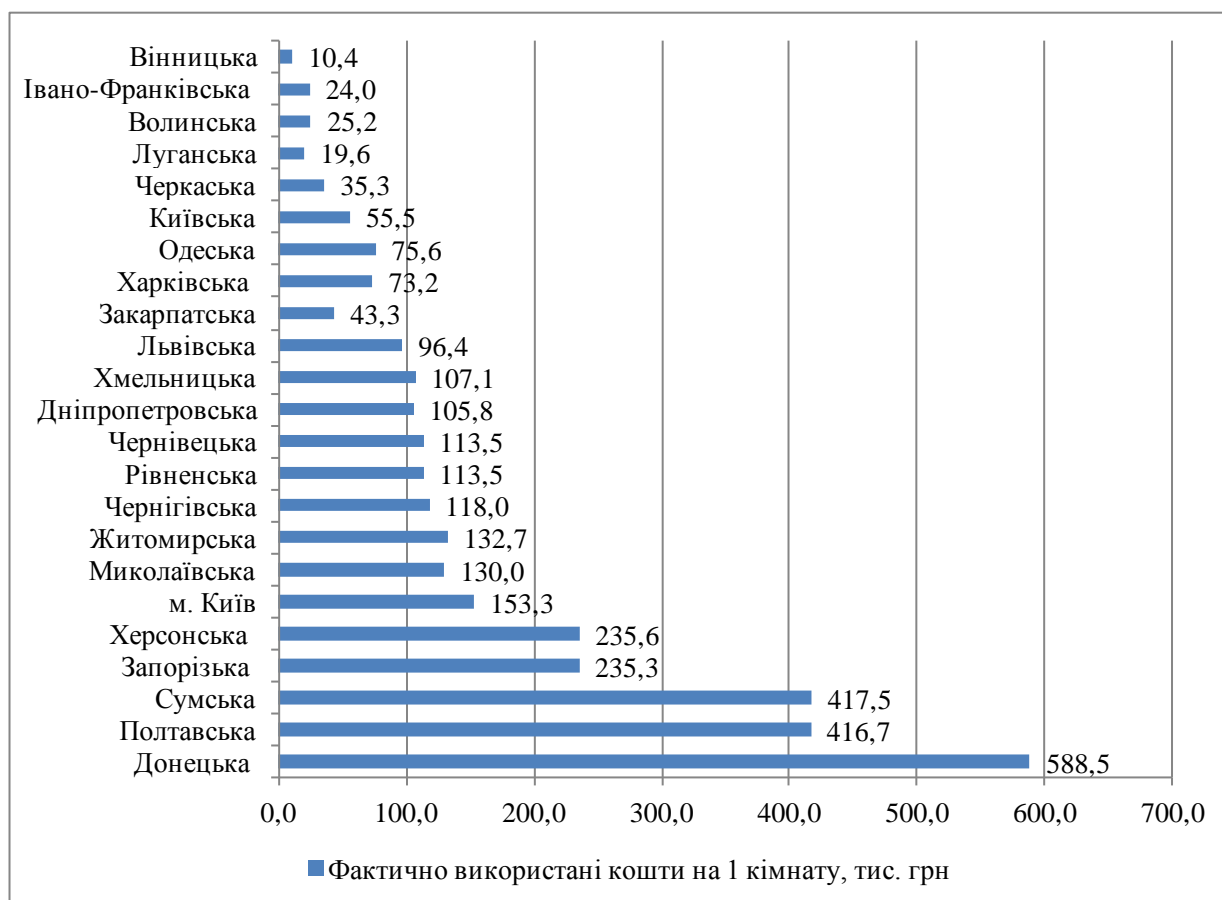

Рис. 1. Фактично використані кошти освітньої субвенції на облаштування однієї ресурсної кімнати у ЗЗСО у 2019 році за адміністративно-територіальними одиницями.

Джерело: оперативні дані МОН

Аналіз інформації про відповідні закупівлі в Prozorro [6] показує, що відмінність вартості облаштування однієї ресурсної кімнати могла виникати внаслідок відмінності необхідного обладнання для ресурсних кімнат: придбання меблів, комп'ютерного та мультимедійного обладнання, кондиціонерів, фізкультурно-спортивного обладнання, дидактичного матеріалу для розвитково-корекційних занять дітей та інших засобів як у комплекті, так і окремими одиницями в залежності від потреби конкретного закладу, ступенів розвитку та типу нозологій дітей, які у ньому навчаються.

Оснащення ресурсних кімнат призначене для проведення з дітьми з особливими освітніми потребами занять у групах або індивідуально, а також допомагає дітям з особливими освітніми потребами адаптуватися у соціумі [4].

Слід також зазначити, що ресурсна кімната є моделлю для інклюзивної освіти дітей з аутизмом та іншими порушеннями розвитку в середовищі закладу загальної середньої освіти. Але оскільки у закладах загальної середньої освіти навчаються діти різних ступенів розвитку та типу нозологій, то для організації їх адаптації до умов навчання у закладах в тому числі за кошти місцевих бюджетів та інших джерел фінансування створювались та обладнувались кабінети психологічної реабілітації, сенсорні кімнати, кабінети лікувальної фізкультури.

Закупівля методик для проведення комплексної оцінки розвитку дітей з особливими освітніми потребами та системи автоматизованої роботи інклюзивно-ресурсних центрів.

Постанова Кабінету міністрів України від 27 лютого 2019 р. № 129 «Деякі питання використання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами у 2019 році» дало можливість спрямувати перерозподілені на бюджетну програму 2201170 «Здійснення методичного та матеріально-технічного забезпечення діяльності навчальних закладів, забезпечення діяльності експертних рад з питань проведення експертизи дисертацій» кошти спрямувати на здійснення централізованої закупівлі наборів методик для проведення комплексної оцінки (діагностики) розвитку дітей з особливими освітніми потребами, якими будуть оснащені усі інклюзивно-ресурсні центри (**28 030,0 тис. грн**), здійснити оплату за виконання бюджетних зобов'язань минулого року стосовно договору закупівлі таких наборів (**21 022,5 тис. грн**), здійснити обслуговування системи автоматизації роботи інклюзивно-ресурсних центрів (**1 000 тис. грн.**) [4].

Бюджетні кошти були спрямовані на проведення централізованих закупівель:

1) державній науковій установі «Інститут модернізації змісту освіти» на закупівлю комплектів методик для проведення комплексної оцінки розвитку дітей з особливими освітніми потребами згідно із затвердженими МОН їх технічними характеристиками з урахуванням прогнозованої кількості інклюзивно-ресурсних центрів;

2) державній науковій установі «Інститут освітньої аналітики» на забезпечення функціонування та технічне адміністрування системи автоматизованої роботи інклюзивно-ресурсних центрів, у тому числі на придбання обладнання, необхідного для роботи системи та її обслуговування (технічна підтримка, оплата послуг, пов'язаних із захистом інформації, обслуговуванням системи тощо), придбання послуг з проведення державної експертизи у сфері технічного захисту інформації. Власником АС «ІРЦ», а також виключних майнових та інтелектуальних прав на її програмне забезпечення, є держава в особі МОН.

Щодо закупівлі методик для проведення комплексної оцінки розвитку дітей з особливими освітніми потребами. Кошти витрачені на закупівлю **199 комплектів методик**, в тому числі:

- WISC-IV (шкала інтелекту Векслера для дітей),
- Leiter-3 (міжнародна шкала продуктивності),
- Conners-3 (шкала оцінювання розладу дефіциту уваги та гіперактивності),
- PEP-3 (індивідуалізоване психоосвітнє оцінювання дітей з розладами аутичного спектру);
- CASD (опитувальник розладу аутичного спектру).

Важко переоцінити важливість їх використання для роботи ІРЦ: своєчасність діагностики та вчасна і якісна корекційно-розвиваюча допомога – це перш за все можливість для дитини знаходитись в соціумі разом із своїми ровесниками та довіра батьків до ІРЦ і школи. Використання спеціалістами таких методик (табл. 1) допомагає забезпечити рівний доступ до якісної освіти дітям з особливими освітніми потребами, сприяє їхньому успішному навчанню, розвитку та соціалізації.

Таблиця 1 – Частота використання комплектів методик для проведення комплексної оцінки розвитку дітей з особливими освітніми потребами в ІРЦ у 2019 році

Область	Методика для визначення розладів аутистичного спектра – психодіагностичний інструмент - CASD	Методика для діагностики синдрому/розладу дефіциту уваги та гіперактивності – діагностичний інструмент Conners -3	Методика для тестування невербального інтелекту і когнітивних здібностей – діагностичний інструмент Leiter -3	Методика для тестування вербального інтелекту і когнітивних здібностей – діагностичний інструмент WISC-IV	Методика для тестування психоосвітнього профілю – психодіагностичний інструмент PER-3
Вінницька область	109	112	119	175	129
Волинська область	102	84	107	126	81
Дніпропетровська область	117	72	88	123	90
Донецька область	55	25	51	54	36
Житомирська область	67	39	95	170	52
Закарпатська область	133	75	99	128	103
Запорізька область	111	83	86	132	86
Івано-Франківська область	88	64	63	98	71
Київська область	105	82	116	107	62
Кіровоградська область	70	72	71	84	68
Луганська область	38	7	25	35	28
Львівська область	140	94	123	213	140
Миколаївська область	86	81	160	221	84
Одеська область	107	79	108	80	74
Полтавська область	19	9	14	41	13
Рівненська область	117	95	103	156	112
Сумська область	34	26	44	70	29
Тернопільська область	32	26	32	30	40
Харківська область	112	86	108	175	108
Херсонська область	2	0	2	4	4
Хмельницька область	111	99	119	122	100
Черкаська область	47	45	62	114	43
Чернівецька область	25	12	26	22	19
Чернігівська область	76	58	65	76	50
м. Київ	15	16	36	32	14

Джерело: за оперативними даними МОН

Щодо забезпечення доступності та діджиталізації послуг: у 2019 році в Україні розпочато функціонування єдиної системи автоматизованої роботи інклюзивно-ресурсних центрів. Міністерство освіти і науки України активно працювало над впровадження порталу АС «ІРЦ» <http://ircenter.gov.ua/> для використання фахівцями інклюзивно-ресурсних центрів, закладами освіти та клієнтами ІРЦ.

АС «ІРЦ» – це комплекс програмних та апаратних засобів, які утворюють взаємопов'язану систему автоматизованих процесів збору, обробки та верифікації інформації в системі інклюзивної освіти. АС «ІРЦ» спроектована таким чином, щоб охоплювати усі заклади освіти, в яких надаються послуги інклюзивного навчання. Архітектура і структура даних дозволяє у майбутньому розвиток АС «ІРЦ» задля охоплення інших закладів освіти (вищої (перед-вищої), приватних та інших), реабілітаційних установ системи охорони здоров'я, соціального захисту та громадських об'єднань, що надають послуги у сфері інклюзивної освіти.

Для ефективності набуття знань про правила користування та властивості АС «ІРЦ» у 2019 році за кошти субвенції було проведено навчання фахівців керівників і психологів усіх ІРЦ з усіх областей України.

Комплекти методик для проведення комплексної оцінки розвитку дітей з особливими освітніми потребами (у кількості, затвердженій наказом МОН від 06.09.2018 № 977) своєчасно та в повному обсязі були доставлені до департаментів (управлінь) освіти і науки обласних, Київської міської державних адміністрацій.

Підготовка фахівців ІРЦ.

Протягом 2019 року відбулося навчання фахівців ІРЦ використанню закуплених методик для проведення комплексної оцінки розвитку дітей з особливими освітніми потребами, відповідно до навчальної програми для фахівців інклюзивно-ресурсних центрів «Користування психодіагностичними методиками WISC-IV, Leiter-3, Conners-3, REP-3 та CASD», затвердженій наказом МОН від 17.05.2019р. №671.

Навчання проводилися на базі обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти за кошти субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 04.04.2018р. № 237 «Деякі питання надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на забезпечення якісної, сучасної та доступної загальної середньої освіти «Нова українська школа». Його пройшли **507 фахівців ІРЦ.**

Для оцінки рівня задоволення потреби у відповідному навчанні, яке відбулося протягом 2019 року, наводимо статистику щодо кількості фахівців ІРЦ в розрізі областей станом на 01.01.2020 року (табл. 2):

Таблиця 2 – Стан забезпечення у 2019 році інклюзивно-ресурсних центрів фахівцями в тому числі сертифікованих щодо використання методик для проведення комплексної оцінки розвитку дітей з особливими освітніми потребами

Назва адміністративно-територіальної одиниці	Кількість штатних одиниць (ставок) загалом	з них зайняті штатні одиниці (ставки)	Відсоток зайнятих штатних одиниць (ставок)	Кількість фахівців, що отримали сертифікати ІППО про проходження навчання, осіб	Відсоток забезпечення ІРЦ сертифікованими фахівцями, %
Вінницька	215,50	148,25	69%	38	26%
Волинська	162,50	78,50	48%	37	47%
Дніпропетровська	212,35	150,40	71%	38	25%
Донецька	196,25	144,00	73%	20	14%
Житомирська	209,50	130,30	62%	72	55%
Закарпатська	152,25	96,40	63%	28	29%
Запорізька	245,20	174,80	71%	49	28%

Івано-Франківська	144,50	101,50	70%	24	24%
Київська	296,00	209,25	71%	59	28%
Кіровоградська	142,25	109,75	77%	24	22%
Луганська	54,00	26,75	50%	15	56%
Львівська	201,25	141,80	71%	37	26%
Миколаївська	160,00	106,75	67%	19	18%
Одеська	267,00	184,50	69%	22	12%
Полтавська	154,50	95,38	62%	20	21%
Рівненська	211,75	128,31	61%	36	28%
Сумська	122,00	94,50	78%	21	22%
Тернопільська	130,50	86,50	66%	19	22%
Харківська	177,00	103,50	59%	40	39%
Херсонська	110,25	67,75	62суб%	10	15%
Хмельницька	194,50	128,00	66%	26	20%
Черкаська	136,25	97,75	72%	45	46%
Чернівецька	124,00	89,30	72%	18	20%
Чернігівська	76,00	57,50	76%	20	35%
м. Київ	109,00	69,00	63%	20	29%
Всього:	4204,30	2820,44	67%	757	27%

Джерело: за оперативними даними МОН

Станом на 01.01.2020 року відповідно до інформації департаментів (управлінь) освіти і науки обласних, Київської міської державних адміністрацій наявна потреба у навчанні **694 фахівців** інклюзивно-ресурсних центрів використанню методик для проведення комплексної оцінки розвитку дітей з особливими освітніми потребами.

Слід зазначити, що за оперативними даними МОН на 01.01.2020 року протягом 2019 року кількість учнів з особливими освітніми потребами, що навчаються в інклюзивних класах закладів загальної середньої освіти **зросла на 63%** (з 11866 до 19345 осіб); а дітей, що навчаються в інклюзивних групах закладів дошкільної освіти – **на 114%** (з 2190 до 4681 осіб).

Міністерство, враховуючи означену динаміку та намагаючись задовільнити потребу у кваліфікованих спеціалістах, яка постійно зростає, вперше у 2019 році забезпечило масове навчання за кошти державного бюджету 896 психологів ІРЦ проведенню комплексної психолого-педагогічної оцінки. Також вперше проведено зовнішнє незалежне комп'ютерне оцінювання отриманих педагогічними працівниками знань. За результатами незалежного оцінювання, спеціалісти отримали сертифікати Всеукраїнської психодіагностичної асоціації, увійшли до Єдиного реєстру користувачів по роботі з комплексом діагностичних методик для ІРЦ (Leiter-3, WISC-IV, Conners-3, PEP-3, CASD) (<https://vpa.org.ua/teaching/reestr-fahivtsiv-z-metodyk-dlya-irts/>) та отримали право на проведення комплексної оцінки розвитку дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивно-ресурсних центрах. Сертифікати міжнародного зразка отримали 507 фахівців інклюзивно-ресурсних центрів, що гарантує надання ними якісних послуг на рівні міжнародних стандартів.

Окрім того, за I півріччя 2019 р. за кошти субвенції НУШ підвищено кваліфікацію майже 2 тис. асистентів вчителів, що сприяло підвищенню якості освіти у інклюзивних класах.

Протягом року було закуплено за кошти держави 30 назв підручників загальним накладом 85 544 примірники, з них: 10 назв для учнів із сенсорними порушеннями шрифтом Брайля загальним накладом 11250 примірників; 6 назв для дітей зі зниженим зором загальним накладом 20402 примірника; 3 назви для глухих дітей загальним накладом

2967 примірників; 4 назви для дітей зі зниженим слухом загальним накладом 7473 примірників; 7 назв для дітей з інтелектуальними порушеннями загальним накладом 43452 примірники. Кроком вперед стало і проведення тестування ЗНО з окремих навчальних предметів шрифтом Брайля, що дало можливість для здобувачів освіти з глибокими проблемами зору реалізувати своє право на освіту.

Забезпечення роботи інклюзивно-ресурсних центрів.

Постановою Кабінету міністрів України від 27 лютого 2019 р. №129 «Деякі питання використання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами у 2019 році» були передбачені кошти на оснащення кабінетів інклюзивно-ресурсних центрів [4].

Основним завданням інклюзивно-ресурсних центрів (далі ІРЦ) є проведення комплексної оцінки з метою визначення особливих освітніх потреб дитини. ІРЦ утворюються з розрахунку один інклюзивно-ресурсний центр не більш як на 7 тис. дітей, які проживають на території об'єднаної територіальної громади (району), та не більш як на 12 тис. дітей, які проживають у місті (районі міста).

Проблемні питання, що виникають в роботі ІРЦ є невідповідність кількості ІРЦ в деяких регіонах відповідно до розрахункової кількості ІРЦ по відношенню до кількості дитячого населення та потреб; неуккомплектованість штатної чисельності ІРЦ більше, ніж на 50%; недостатній рівень підготовки частини фахівців ІРЦ. Для вирішення цих та інших проблем протягом 2019 року було розширено мережу інклюзивно-ресурсних центрів (далі – ІРЦ) до **610** та забезпечено їх обладнання за кошт держави.

Інклюзивно-ресурсні центри незалежно від регіону оснащуються за стандартизованим переліком згідно наказу МОН від 03.05.2018 №447 «Про затвердження Примірного переліку обладнання для оснащення кабінетів інклюзивно-ресурсних центрів» [4]. Тому придбання мультимедійного та комп'ютерного обладнання, меблів, дидактичних матеріалів та додаткового обладнання здійснювалось розпорядниками коштів місцевих рівнів відповідно до потреб і базової комплектації ІРЦ.

Окремої уваги заслуговує транспортне забезпечення ІРЦ.

Відповідно до постанови КМУ від 3 квітня 2019 р. №319 « Деякі питання надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на реалізацію заходів, спрямованих на підвищення якості освіти» Урядом були передбачені видатки на придбання автомобільних транспортних засобів, у тому числі для обслуговування інклюзивно-ресурсних центрів».

Початково на цей напрям було виділено 175 000,0 тис. грн, після внесених змін сума склала **137 080,7 тис. грн**, тобто 78,33% від початкової суми. В цілому, за підсумками року було використано 71,3% коштів, передбачених на цей напрям (табл. 3).

Таблиця 3 – Використання коштів передбачених на придбання автомобільних транспортних засобів, у тому числі для обслуговування ІРЦ у 2019 році

Області	Передбачено на 2019 рік відповідно до постанови КМУ від 03.04.2019 № 319	Зменшено у 2019 році згідно із розпорядженнями КМУ від 27.11.2019 №1109-р та від 24.12.2019 № 1337-р	Передбачено на 2019 рік з урахуванням розпоряджень КМУ від 27.11.2019 № 1109-р та від 24.12.2019 № 1337-р	Використано	Залишок	% використання
Вінницька	7375,5	0,0	7375,5	6700,6	674,9	90,8
Волинська	6369,7	0,0	6369,7	6270,2	99,5	98,4

Дніпропетровська	9387,0	195,9	9191,1	7278,4	1912,7	79,2
Донецька	9051,7	9051,7				
Житомирська	9722,2	9722,2				
Закарпатська	6034,5	0,0	6034,5	1279,8	4754,7	21,2
Запорізька	10728,0	10728,0				
Івано-Франківська	7040,2	0,0	7040,2	7040,2	0,0	100,0
Київська	13745,2	0,0	13745,2	0,0	13745,2	0,0
Кіровоградська	6705,0	0,0	6705,0	4652,1	2052,9	69,4
Луганська	2011,5	0,0	2011,5	1618,9	392,6	80,5
Львівська	8716,5	7321,5	1395,0	1390,0	5,0	99,6
Миколаївська	6369,7	0,0	6369,7	6350,0	19,7	99,7
Одеська	4358,2	0,0	4358,2	3268,7	1089,5	75,0
Полтавська	6705,0	0,0	6705,0	3075,0	3630,0	45,9
Рівненська	7375,5	0,0	7375,5	7368,5	7,0	99,9
Сумська	6705,0	0,0	6705,0	6705,0	0,0	100,0
Тернопільська	5699,2	900,0	4799,2	2636,4	2162,8	54,9
Харківська	9387,0	0,0	9387,0	8180,3	1206,7	87,1
Херсонська	2346,7	0,0	2346,7	0,0	2346,7	0,0
Хмельницька	8716,5	0,0	8716,5	8693,8	22,7	99,7
Черкаська	8716,5	0,0	8716,5	8644,7	71,8	99,2
Чернівецька	4358,2	0,0	4358,2	3885,0	473,2	89,1
Чернігівська	4023,0	0,0	4023,0	1005,8	3017,2	25,0
місто Київ	3352,5	0,0	3352,5	1676,2	1676,3	50,0
Всього	175000,0	37919,3	137080,7	97719,6	39361,1	71,3

Джерело: за оперативними даними МОН

За рахунок субвенції на придбання автомобільних транспортних засобів, у тому числі для обслуговування інклюзивно-ресурсних центрів, здійснювались видатки на:

1) придбання автомобіля спеціального призначення з обладнанням для проведення комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку дітей, які не відвідують заклади освіти, надання психолого-педагогічних, корекційно-розвиткових послуг та забезпечення їх системного кваліфікованого супроводу (мобільний інклюзивно-ресурсний центр) – один в кожную область;

2) придбання автомобілів спеціального призначення з обладнанням для проведення комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку дітей, які не відвідують заклади освіти, надання психолого-педагогічних, корекційно-розвиткових послуг та забезпечення їх системного кваліфікованого супроводу (мобільний інклюзивно-ресурсний центр) для м. Києва;

3) придбання шкільних автобусів, обладнаних місцями для дітей з особливими освітніми потребами, у тому числі для обслуговування інклюзивно-ресурсного центру (крім м. Києва).

Забезпечення закладів освіти шкільними автобусами, обладнаними місцями для дітей з особливими освітніми потребами, у тому числі для обслуговування інклюзивно-ресурсних центрів, здійснювалось тільки для адміністративно-територіальних одиниць, де функціонують такі центри.

Для автомобілів ІРЦ передбачені:

- трапи та підйомне обладнання для дітей з порушеннями фізичного розвитку;
- зручні місця та сидіння з ремнями безпеки;
- окремі площі для візків тощо.

Аналіз проведених у 2019 році за кошти державної субвенції в Прозорро [6] закупівель автобусів спеціалізованих з можливістю перевезення школярів з обмеженою здатністю до пересування (інвалідних візків) для ІРЦ за кодом ДК 021:2015: 34120000-4

«Мототранспортні засоби для перевезення 10 і більше осіб» показує, що середня вартість придбаних мобільних ІРЦ з підйомником – 1 450 тис. грн, мобільних ІРЦ з пандусом – 1 180 тис. грн.

Послуги ІРЦ завдяки створенню на місцях так званих «мобільних ІРЦ» стали доступні на дому для дітей зі складними комбінованими порушеннями та у складнодоступних районах України. Це стало можливим завдяки спеціальному транспорту, який в тому числі обладнано необхідним дидактичним інструментарієм для надання додаткових психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг дітям з ООП.

У 2017 р. Верховною Радою України було прийнято закон про внесення змін до Закону України «Про освіту» щодо особливостей доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг. Згідно закону діти з особливими освітніми потребами (поряд з іншими формами навчання – спеціальною, індивідуальною) можуть навчатися за інклюзивною формою разом зі здоровими однолітками, не відриваючись від природного середовища. Тому основна задача усіх інституцій та установ, які організовують, фінансують, здійснюють, корегують та розвивають інклюзивну освіту спрямована на належне забезпеченні якості освітніх послуг для осіб з особливими освітніми потребами, а Міністерства освіти і науки у співпраці з органами місцевого самоврядування – у належному фінансовому забезпеченні цих процесів [3]. Цільовість та дієвість використання у 2019 році коштів субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами підкреслюється різновекторністю наданих МОН фінансових ресурсів, оперативністю реагування на потреби суспільства через систему перерозподілу субвенційних коштів у конкретних напрямках їх використання.

На сучасному етапі в Україні відбувається зміщення акцентів соціальної політики держави стосовно інвалідів у бік формування суспільної свідомості щодо сприйняття їх як рівних членів суспільства та необхідності створення для цих громадян умов для повноцінного життя, зокрема здобуття освіти. Наведена у статті аналітика підкреслює пріоритетність політики МОН у напрямку забезпечення потреб осіб з особливими освітніми потребами.

Списко використаних джерел:

1. Конвенція ООН про права дитини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.just.gov.ua/data/files/112009/Konvencija_OON_pro_prava_ditini.pdf.
2. Величко Д.В. Впровадження інклюзивної освіти в Україні [Електронний ресурс] / Д.В. Величко // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. – 2015. – Вип. 125. – С. 46–49. – (Серія «Педагогічні науки»). – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2015_125_14/.
3. Закону України «Про освіту». Взято з: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
4. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua>.
5. Офіційний сайт Державної казначейської служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu>.
6. Сайт системи державних публічних закупівель Прозорро [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://prozorro.gov.ua/>